

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуунун
хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ
АЛТЫННЫҢ 15 КҮНҮТЭН
ТАХСАР

2002 с.ы.
АТЫРДЫАХ ҮЙҮН
15 КҮНЭ
ЧЭППИЭР
№96 (8845)

УЛУУС ДЬАҤАЛТАТЫН БАҢЫЛЫГЫН БАСТАКЫ СОЛБУЙААЧЧЫ АНАННА

Бэс ыйын 25 күнүгэр тахсыбыт СР Президенин В.А.Штыров кадрдары аттарыы туһунан Ыйаабар олобуран, киин куораттыгар үрдүкү дуоһунастарга үлэлиир салайар опьттах, билиилээх-көрүүлээх кадрдары тѳа сирдэригэр, оттон тѳа сирин салайар органнарын үлэһиттэрин, төттөрү, куоракка аналалааһын ытылла турар. Биһиги Чурапчыбыт улуунугар улуус дьаһалтатын баһылыгын бастакы солбуйааччынан В.И.ЧИЧИГИНАРОВ СР Президенин бу дьыл атырдыах ыйын 8 күнүнээҕи Ыйаабынан ананан үлэтин сабалаата. Владимир Ильич үлэтин бастакы күнүгэр тэрилтэлэр, управлениелар салайааччыларын, нэһиликтэр баһылыктарын кытта улуус дьаһалтатын дьэһтин мунуһахтыыр саалатыгар көрүстэ. Кинини официальной билиһиннэринини СР Олохтоох бэйэни салайыныыга департаменын салайааччыта С.В.Кырбасов онордо.

В.И.Чичигинаров төрөөбүт дойдута, дьонно-сэргэтэ олохсуйбут сирдэрэ — Хатылы нэһилиэгэ. Идэтинэн хирург-врач. Ити идэтинэн уонтан тахса сыл үлэлээтэ, ол иһигэр 7 сыл Дьоксуускайдаагы сэллэги чинчийэр институтка тыҥа хирурунан, 2 сыл ИДьМ систематыгар көннөрүү уонна социальной реабилитация сулууспатыгар

хирургия отделын начальнигынан, биһир сыл Өлөөн улуунун киин балыһатын хирургической отделениетын сэбиэдиоссийанан, онтон үс сыл бу улууска кылаабынай врачынан, 2001 сылга СР Эминэн-томунан уонна медицинский техниканан хааччыыы департаменын генеральной директорун бастакы солбуйааччынан ананан кэлэн үлэлээбитэ.

Быйыл РФ Президенин иһинэн Москвага Россиятаагы государственной сулууска академиятын бүтэрбитэ. Дипломнай үлэтин "Организация местного самоуправления в РС(Я): опыт, проблемы, становление и развитие" диэн темага көмүскээбитэ.

Владимир Ильич бэйэтин этиитигэр төрөөбүт дойдутун дьонун-сэргэтин кытта ыкса билсэн, биһиргэ үлэлээтэр, аҕатын, опьттах хаһаайыстыбаньык салайааччы И.Я.Чичигинаров үлэтин-хамнаһын, олобун салгыыр бабалаабын эттэ уонна олохтоох нэһилиэнньэҕэ өйбүлтирэх буолалларыгар эрэнэрин биллэрдэ.

С.БОРИСОВА.

Хаартыскаҕа: В.И.Чичигинаров улуус салайар активын кытта көрсүбүгэ.

Сэбэтуопка

ҮҮТҮ ТУТТАРЫҢЫ УОННА ҮҮТ ХААЧЫСТЫБАТА

Атырдыах ыйын 14 күнэ, "Чурапчы" кооператив территориятыгар сарсыардадан кэлиин-барыа, сүгүү-көтөбүү ырааппыт. Итиннэ куруустана, манна тизнэ турар автомашина хас даҕаны. Киин завод таһыгар бөтөннээх үүт тизмийт автомашина учураптаан турарыгар тийибит.

— Бу Чурапчы сэлээннээтиннээҕи арбаа түөлбө ыалларын үүтүн аҕалыбыт. Мин рабочай-бын, суолгар Попов Валерий Иннокентьевич. Оттон автомашина кооператив бэйэтин кизэ. Үүт сарсыарда 8 чаастан бириддиһэн ыалларын сыдыан ылабыт. Күнгэ онук 40-ча бөтөн үүт хомулан кэлэр, — диір Иван Никитин.

Салгыы киин завод иһигэр юнирэн сүөкэнэ турар автомашинна хаһаайынын кытта көпсөтэбит. Киин — Виктор Федото-

вич Попов. Бэйэтэ Хатылы олохтооҕо. Оттон сыдыан бу үүт таһытыгар дуоҕабынан үлэһит эбит. Манна үлэлээбитэ үһүс ыйыгар барбыт. Мурун-Тымпыйа, интернат-оскуола, "Сельхоз" томторун уонна сэлээннээх иһин эгэриһээбүлэр үүттэрин аҕалар. Көстөрүн курдук, таһар территорията бөлөҕчэ кизэ.

— Бу этиллибит түөлбөлөртөн күнүгэ 2,7 тонна үүт кэлэр. Уопсайа күнгэ бу киин завод 11 тонна үүтү юлэрэн астыыр. Чурапчы сэлээннээтиннээҕилэри сөргэ үүт Болтоҕо уонна Төлөй нэһиликтэриттэн уонна чугастаагы Түөйөттөн кэлэр. Быйыл чаһынай ыаллар туттарыыларга элбэх. Холобур, ангардас бу киин сэлээннээтэн 300-тэн тахса ыл туттарар, — кэпсир үлэһин быһыгар завод лаборанна Анна Иосифовна Егоро-

ва.

Завод биһир тарбаха багтанар опьттах үлэһитэ сылларынан төһө үүт туттарылларын баалаа билбэкпэр. Киин быйыл үүтү туттарыы ааспыт сылтан быдан элбэһин этэр. Үүт харчыта тута ыйынан төлөһүлэн иһэр буолан, дьон туттарарга интэриһэ улааппыт. Ону оннообор Дьаарыллагтан бүтүн чаһынай дьон бэйэлэрин транспордарынан үүтү туттара кэлбиттэрин көрөн итэҕэйбик. Бу В.В.Шадрим дьэс кэргэнэ күн өрүү-өрүү аҕалар эбит. Бүтүгүлэрэ 1,2 центнери көрдөрдө, барыта 4 бөтөн үүт. "Сыл ахсын онно сайылыаха оҕонньордоох эмээһин олохторлор. 7-8 ынах матар", — диір хаһаайын.

Киин завод маастара М.Е.Андреева — күннээҕи үлэ түбүгүн эргийэр киинэ. Ким бары, ол иһигэр аахса кэлбит үүтү туттарааччылар кинини быһа ааспаттар. Ыйыталаһы, чуолкайдаһы диэн, дьэ, манна бар. Клиеннар үксүлэрэ күннэринэн төһө үүт туттарыттарын уонна, кылаабынайа, үүт сыатын, хаачыстыбатын аахсаллар. Манна даҕатан эттэххэ, бу киин завод үүтү сылы эргиччи тутар, кыһынын тол үтүнэн эмиз. Ыйдаагы очуоттартан биллсэххэ, ыам ыйыгар 113,2, бэс

ыйыгар 240-ча, ааспыт от ыйыгар 304,6 тонна үүтү тутан астаабыт. Күнүгэ бэйэлэрин фирменнэй маҕаһыннарыгар үүт, ченегей, төрөг, суорат уонна саамай сүрүннэрэ — арым атылланар. Кэлин өссө биһир сага көрүг — йогурт астаар буолбут. Оҕо-уруу өттө биһирэбит.

Мисэххэ сыдыан биһир бакиетин көрдүбүт. Ол эбэтэр, туттарааччылар үүт сыатын анализгар улахан претензиялаахтар. Бу, биллэн турар, үүт сыанатыгар оксор. Ол эрэ буолбатах, өлүгэр кирийдэххэ, тэрээһингэ эмиз этилээхтэр.

— Үс күннээҕи үүтүм адыс да кирийдэтэ, көтүтэн кэбиспиттэр. Аны хас да күн таспактарыгар бэйэм транспорт булан ыалпытым. Дьон үүт сыатыгар айдаараннар бу аахса кэллим. Кэникитэ 3,7-3,8 % тахсар. Өссө 2,8%-га түһэ сылдыбыта. Бэйэм билэрбинэн, ынахтарым эдэрдэр, үүттэрин сыата хойуу. Сэрэйдэххэ да, бу күөх сайынга, үүтүгүннээх ыйдарга үүт сыата кыра буолуон табыллыбат, — диір интернат-оскуола түөлбөтин олохтооҕо Е.С.Катакинова.

Мантан да сирдээтэххэ, үүт сыатын туруоруу айдааннаах буолбут. "Надиза ахсын биһирдэ, наада буоллаҕына үстүү

хонно-хонно бэрэбизкалибит", — диэн быһаарар ону манна лаборант А.И.Егорова. Кинини: "Күөрэхтээн баран үүттэрин аҕалар дьон эмиз бааллар. Онон үүт сыата күнүгэ хал-банньым турар, биһир буолбат", — диэн лалпыһан биһэр сага үлэһин кэлбит эдэр специалист Мария Гоголева. Онон буоллаҕына, үүт сыатын бириддиһэн уонна күнүгэ бэрэбизкалиир наада эбит. Оттон ити Е.С.Катакинова бэйэтэ, билинэринэн, ааспыт бэс ыйыгар олох да бу тэрилтэни аҕайа сылдыбатах. Ол манна меккүлөр үөскүүрүгэр төрүөт буолбут.

— Биһирдэ үүт, сүөгэй, дьөрү даҕа да сизбээх от, уматык иннэ диэн туттарабыт. Сүөгүлөхпит эрээри, оттуур сирэ суохпут. Иннэ 1994 сылтан быһа туруорсабыт да, кыаллыбата. Кэргэним Мырылаттан төрүттэх. Онно гектар сирдээхпит, оччо ыраах кириэн оттуур кыах суох. Олпугун наар атыыга булунабыт. Ол иннэ диэн бу үүт туттарабыт. Кырдыаас дьоммут. Үүт сыатыгар балыйтарабыт. Иһин ынахтаахпыт. Ветуправлениега бэрэбизкалэтэ сылдыбытым. Биһир ынарым үүтүн сыата 5-тэн, иккитим 4-тэн тахсыта. Оттон манна — бу үүт

заводугар 2,7-2,8 үрдээбэт. Того? Дьүгэр, мин сотору-сотору бэрэбизкалэтарим үрдүгүн онук, — диір Елизавета Ильинична Сергеева.

Дуоҕабынан үүтү дьылаах хаһаайын К.К.Сергеева туттарар. Елизавета Ильинична биһиги көрөн турдакпытна үүтүн анализтатта. Онтукайа 4,1% буолан үөртэ. Билингитэ буоллар 2,8 сылдыр эбит. Онтун сүрүйтэрэн, докумуонига киллэртэрдэ.

Түмүктүү курдук өттүкхэ, манна меккүлөрдөх үүт сыатыгар хас биһирдэ хаһаайын бэйэтэ кэлэн бэрэбизкалэтэрэ сеп эбит.

Кырадьык, быйыл дьон-сэргэ үүтү туттарыыта элбэх. Оттон ол төһө-харча сыанага турар үүт хаачыстыбатынан туулуктанарын умнумусха. Кэлэн аахсыаха, чуолкайдыаха. Били, үөһэ ыйыт клиенним курдук, ыйы-ыйынан буолбаха, саатар, надизага биһирдэ кэлэн бэйэни билсээх.

С.МАКСИМОВА.

Хаартыскаларга: үһүс — Чурапчы сэлээннээтин арбаа түөлбөтээҕи ыалларын үүтү; аллар — киинтэр күннээҕи үүт таһытын хааччылаалар: суолгар В.И.Попов уонна рабочай И.И.Никитин.

УЛУУСКА ОТТООХУН СВОДКАТА

(Атырдыах ыйын 12 күнүнээҕи туругунан)

Нэһиликтэр	Былаан (г)	Кэбиһин (г)	%
Болугур	2900	1619	55,8
Одьулун	2000	1500	75,0
Хатылы	2000	1000	50,0
Болтоҕо	1900	1000	52,6
Холтоҕо	1800	900	50,0
Хадаар	1700	900	52,9
Хайахыт	1700	1130	66,0
Чакыр	1870	1053	56,3
Мугудай	1500	920	61
Төлөй	1200	930	77,0
Кытаанах	1230	1190	97,0
Алабар	1350	610	45,2
Арыылаах	1200	720	60,0
Баксы	120	680	56,6
Сылап	2400	1240	52,0
Соловьев	1900	1400	73,0
Чурапчы сэл.	3500	1800	51,0
Малдыахи	150	120	80,0
Түөйэ	500	340	68,0
Улуус үрдүнэн:	32000	19052	59,0

Улуустаагы тѳа хаһаайыстыбатын управлениета.

АЙЫМНЫЫЛААХ ҮЛЭ АРТЫГЫНАН

Төрөөбүт тыл учуутала нуруот, омук дымлбатын түстөһөр аналлаах буолан ордук эппиэтинэстээх үлэлээх. Ийэ тылга, төрөөбүт дойдуга тапталы интэһэн, эдэр кэлүөнэ бэйэтин омугун ытыктыыр, атын нуруоттартан халаспыт сайдыылаах дьон буола улаатарыгар өйрү-санаатын, сатабылын ууран туран үлэлэир. Манньах учууталлартан биридэстэринин СР үөрэҕиритин туйгуна, "Саха-Азия оҕолоро" фонду стипендията, методист-учуутал, саха тылын программатын, пособиеларын, учебниктарын атора М.Е.Филиппова буолар. 26 сыл устата эппиэстэ суох төрөөбүт дойдуттан харыс да сири халбарыбакка саха тылын уонна литературатын учууталынан үлэлээбит кизг билиилээх, үрдүк культуралаах, баай педагогическай олохтоох Мария Егорова үөрэнээчилэрэ, төрөпүттэр, бири илээхтэрэ үрдүктүк сыаналымылар, убаастымылар. Билигин Мария Егорова СГУ саха филологиятын, культуратын факультетыгар старшай преподаватель. Олохун орто омурданын билиитин кэрэ-бэлиэ кэмин киһи айымныылаах үлэ үлүгүр көрсөр.

Мария саха билиилээх суруйааччыта Эрилик Эристин дойдутугар, сактэһэ сурулларынан "дьаба үрүз баһыгар" — Чакыр нэһилигэр былыр-былыргыттан дьон-сэргэ таптаан олохсуйбут үрдүк булгуннаах, эмис билиитээх, эдэр атырдык үлэһэн буолуохтаах. Өбүгэ атырдык үлэһэн буолуохтаах, ылдыын таһара күн Егор Михайлович, Александра Николаевна Филипповтарга төрдүс оҕонно күн сири көрбүтэ. Ийэһэ от ыйыгар оҕолорго барытыгар Боккуйа дьон эмээһин аргыстаспыт уонна кыра киһини дьоллоох-соргулаах киһи буолуун дьон аһаабыт. Бири эбэтэ төрөөбүтүгэр нүөрү бэлэһэбит. "Сэттэ эбэ оҕолорун барытын", —

дизн Мария үөрэ-көтө, юэн тутта кэпсири. Кырдык даһаны, кырдыадаһары кытта оҕо эрдэһиттэн эгэрдэһэн, киһи олоҕо орус мындыр көрүлээх буола улааппыт. Эбэлэр мындыр таһаарыларын ыһынан, айылҕаа чугас, үгэһи, сиэри-туому билэр, тутуһар, тыл күүтүгэр-күдүгэр сүтүрүлэр.

1952 с. Чакыр начальнай оскуолатыгар үөрэнэ кирибитэ. Хайахсыт аҕыс, Диринг орто оскуолатыгар үөрэнэн, 1969 с. орто оскуоланы ситиһилээхтик бүтэрэр. Ленин мотириэттээх октябренок сулуһа, умайар уот кыһыл хаалгыс, пионерскай этэрээт, дружина түмүктэрэ, комсомольскай мунньахтар — Мария оҕо сааһын үтүө өйдөбүллэрэ. "Оскуола — производство — үрдүк үөрэх" дьон очмотоһу кэм ирдэбиллэрин Эрилик Эристин аатынан олоҕо Чакырдаагы отделениетин Эбэ ферматыгар икки сыл ыанньах-сыттаабыта. Эдэр саас кэрэ кэмин, Саҥа Дьыллааһы, Пиэрибэй Маайдаагы быраһыныылар, концертар, гастроллары орус күндүгү аҕар. Учуутал буолар баҕа санаалаах бэлэмнэһин курсун Чуралчыга Саха Республикаһын үтүөлээх учуутала Н.И.Дьячковскайга барар. 1971 с. СГУ историко-филологическай факультетыгар ситиһилээхтик кириэн, саха тылын отделениетин студенткага буолар. Студентка буолар дьоллоох эдэр саас бээс сыла билиилээх аастыта. 1976 с. үөрэҕин ситиһилээхтик бүтэрэн, учуутал дипломун ылан, Орто Халыма орто оскуолатыгар педагогическай үлэтин саҕалайыр. Бири сыл үлэлээт, дьон кырдыаһа буолуһанар, дойдутугар төннөн кэлэр.

1978 — 1982 сс. Чакыр, Хадаар аҕыс кылаастаах оскуолатыгар саха тылын уонна литературатын учууталынан үлэһир. Эдэр педагог саҕалаан эдэр үлэтигэр-хамнаһыгар Е.А., Е.П. Флегонтовтар, В.В.Петров, Н.И.Протодьяконов курдук суолларын-иистэрин булбут олохтоох учууталлар субэһа, көмө-тирэх буолбуттар. 1984 — 1995 сс. Д.П.Коркин аатынан ЧРО-СНО-ба саха тылын уонна литературатын учууталынан үлэлээбитэ. Бу кэмигэр К.С.Постников, Т.С.Евграфова,

А.И.Васильева, Д.С., Г.М.Яковлева, М.С.Наумова курдук юэн билиилээх, баай педагогическай олохтоох учууталлары кытта үлэлээбитинэн юэн туттар.

1981 с. национальнай оскуола концепцията саҕаланан, саха омук сүргэтэ көтөһүлөр кэмэ кэлбитэ. Мария Егорова айымныылаах үлэһэн кынаттанан үтүө үлэһи көрсүбүтэ. Оскуола директора М.Д.Гуляев учуутал идеятын айаан, улуска, республикага биллэр "Арны" үөрэнэр национальнай комплексы оҕорбуттара. Сахалар кыстык, сайылык, улаһа дьондорун архитектуратынан төрөөбүт тыл, литература, Кыыс Күө, Уруг Уолан, хомус предметтарын үөрэтэр кабинеттар баар буолбуттара. Баай библиотека, көрдөрөр-иһитиннэрэр матырыйаллар, пособиелар мунньулу-буттара. "Арны" национальнай комплексы базатыгар элбэх республикага, улуска суолталаах дьаһаллар: учууталлар курстары, семинардар, лекциялар, аһаас уруоктар, көрсүһүүлөр, о.д.а. ытыллыбыттар. Национальнай концепцияны олоҕо киллэрингэ санааларын, олохторун атастаһа Юнеско бэрэстэбиллэлэрэ Тываттан, Монголияттан, Башкирияттан, Татарстантан, Россияттан кэлэн, наунай-практическай конференцияга ыттан барбыттар.

1992 с. саҥа кэлүөнэ үөрэх про-

грамматка, кинигэлэрэ нэддэтэ тирээн кэлбитигэр, Үөрэх министрствотун соруудаһынан педагогическай наука кандидата Т.И.Петрова салайааччылаах Чуралчы учууталларын айар бөлүгү кириэн, үлэлээн-хамсаан барбыта. Айымныылаах дьон үлэһэн үлэ түмүгэр 1992 с. "Саха Республикаһын национальнай оскуолатыгар сахаларын 5—11 кылаастарга үөрэтин программата" (2 вариант), 1993 с. "Сахалыы саҥа" (11 кыл.), 1994 с. "Сахалыы саҥа" (10 кыл.), 1998 с. "Саха тыла" (Стихистика. 8—9 кыл.) үөрэх пособиелара, учебниктара М.Е.Филиппова автордаах бачыттамматтар. Манна урууку үтүгүр оскуолага үөрэтиллибэтэх олоҕо тыла, тыл этии, литературнай тыл муомата, стилистика курдук саҥа темалары үөрэтин теоретическай, практическай частарга интэһи-тоһон киллэриллибиттэрэ. Билигин бу кинигэлэринэн республика оскуолатыга бары үөрэнэ олохтор.

Саҥаны олоҕо киллэрэр юэн билиилээх, киһикитин элбэһи араллар олохтоох учууталы 1995 с. улустарга гимназия аһылларыгар директор А.С.Иустинова ыһыран түбүстээх үлэ үлүгүр кирибитэ. Бу үлэһир кэмигэр Мария Егорова наука эйгэтигэр сыстан, педагогическай наука кандидатыгар оискатель буолбута. "Сахаларын оскуолага үөрэтин кэрдиис кэмнэрэ", "Саха билиилэ тыла", "Оскуолага олоҕо тылын үөрэтин" дьон даһыааттарынан республикага, регионга, улус, гимназия иһинэн ытыллар наунай-практическай конференцияларга ситиһилээхтик кытыбыта. Элбэх аһаас уруоктары, дьаһаллары ыһытан, бири илээхтэрин кытта мэлдьи субэлэһэр-амалаһар, педагогическай олохтоох атастаттар.

Мария Егорова 11 сыл устата сахаларын учууталларын улустарга методическай холбоһуктарын үтүө субэһаастык салайыта. Киһи улус иһигэр ытыллар үгэс буолбут "Маарыкчаан ааһымыларын", "Аман өс" араатар оҕолор конкурстарын, олимпиадаларын, эдэр учуутал оскуолатын, ли-

тературнай быраһыныылар, олимпиадалары, фестиваллар, көрсүһүүлэри, учууталларга семинардары, курстары тэрийиһи иһилир-саҕалайыр, көбүлүүр салайааччыбыт. Айар оҕолор айымныылаах түгүлгэлэрин, С.А.Новгородов төрөөбүт нэһилигэр лингвист-ученой аатын үлэтиги аналлаах дьаһаллары бири бастаһынан тэрийсипит, көбүлөспит киһи. "Ийэ тыл" общество председателинэн үлэлээн араас общественнай дьаһаллары ыһылар, "Ийэ тыл куттаах дьон кэргэн" конкурсу тэрийэн, төрөөбүт тылга болломтону уураага нэһилигэһин ортотугар үлэлэһэргэ санаатын этэр.

Учуутал үлэтин түмүгэ — үөрэнээчилэрин ситиһиллэрэ. Мария Егорова үөрэппит оҕолорун Трофимова Марта, Дьячковская Саргы, Калачева Лена, Никулина Маша, Захаров Слава, Федоров Сеяа ааттарын кизэн тутта ааттыыр. Үтүө үөрэнээчилэрэ: Луковцева Лина, Захарова Зоя, Протодьяконова Айта, Окочешникова Варя, Ана Молаченская учууталларын туйаһын хатаран, төрөөбүт тылларын таптаан, интэриһиргээн, диригиник үөрэтэр баҕалаах учуутал, журналист, литературнай үлэһит илэлэригэр үөрэнэ сылдьаллар.

Төрөөбүт тыл төлөһүн туһугар ис сүрөһиттэн ылдыар дириг билиилээх, сайдар кэскиллээх учууталы СГУ саха филологиятын факультетыгар 2002 с. ыһыран, билигин старшай преподавателинэн үлэһи сылдьар. Мария Егорова 50 сааһын айымныылаах үлэ үлүгүр бэлэһири. Билигин күндү дьонго, коллегаларыт үтүө-маны майгытынан, кизг билиитинэн, дьоннордоох үлэһинэн атыттарга холо-бур буолар олоҕо оҕолор. Саргыны салайсар аналлаах үлэһи ситиһилээх буолуун, үрдүккэ үтүөр үөрэһэ эдэр ыччаппыт сүрэгин абылаатын дьон олгыһын.

Ф.Н.БОЛДОВСКАЯ,

Чуралчытаагы гимназия саха тылыгар уонна литературатыгар учуутала, РФ үөрэҕиритин туйгуна.

Хаартыскаа: М.Е.Филиппова

КҮНДҮ КӨМҮС
ДЬОММУТ БАРАХСАТТАР

аһаабатах киһи аһыаһа суох буолуо, ол курдук киһи балыһаага өр сылларга повараһынан үлэлээн бочуоттаах сынньаланга тахсыбыта. Киһи миньигэс аһын, сылаас бэрэскитин төһөлөөх оҕо аймах сизэбитэ буолуой Хасыймаах дьон, хас балыһаага

көрдөрө-оҕолорго кирибит, хас биридии аймах хаһан да туман ааспат бу сылаас-миньигэс астаах дьэһи. Ол да иһин күн бүгүнгүр диэри дьон махтаһын-баһыбатын ыла олохтохторо. Москва курдук ыраах сиргэ үөрэнэр бастаһы сизэнэригэр

Аленаҕа эбэтэһин бэрэскилэрэ — күүтүүлээх-ахтылланнаах кэһи.

Эһэһит Барыс, төһө да аһыах саҥалаах буоллар, хайаатар да сөптөөбүн булан субэлээн-амалаан, уоскутар тыллары эттэһинэ тутта чэпчии эгди буола түбэһин. Киһини дьон-сэргэ "Рентген Барыс" дьон билэр. Билигин эмээ сынньаланга олоһор.Муочатын быстыбат аһаа, улахан дьон кэргэн төбөтө, сизэнэрин көрөр-хараһар тапталлаах эһэ. Киһи көмөлтөтө суох күн ааспат. Билигин, оҕолор, төһө да 40-чабытыгар чугаһаатарбыт, төрөөбүт дьэһитигэр киридэхпитинэ оҕо сааспытан эргитэбит. Хас сизэн, хас оҕо үөрүүтэ-холоһтототэ тэһгэ үлэлэһилэр бу дьэһэ, ол иһин буоллаҕа сайын оҕо-аймах бары уолпускаба-өрөбүлгэ. Дьэһитигэр дьонугар, тэлгэһитигэр тардыһар. Манна эйигин мэлдьи үөрэ-көтө көрсөллөр, өйүүллөр, субэллиллэр, күүскэр

күүс эбиллэр, өйүг-санааг дьайбарар, саҥа санаа үөскүүр.

Кизгэ үлэ-хамнас кэһиттэн эбээлээх-эһээбит үттээх чэйдэрин, сахалыы астарын: күөрчэһи, суораты, быһыраһы, халадьаһы, ис үөрэтин аһы олоһон күнээһи сонунугун үлэлэстэ, санаа атастаһа, оҕо сааспытан ахтыһа, үөрэ-көтө дьон кэргэн барыта мустар кэрэ кэһин үтүө үгэс оҕосто-бут. Күндү дьоммутун ытыктыыбыт-убаастыыбыт, таптыыбыт, киһилэр этэнгэ, ылдыыбакка-сүппэккэ сылдьалларыгар ис сүрэхпиттэн баҕарабыт, билигин махтабыт-тапталбыт киһилэргэ күүс-сэһиэ буолуун, өссө да уһунуук дьоллоохтук олоһуун, күндү эбээлээх-эһээбит Барыыстаах Муоча!

Кыыстары Надя.

Хаартыскаа: күндү көмүс дьоммут Барыыстаах Муоча.

Бүтүн биһиги эбээлээх-эһээбит — "Барыыстаах Муоча дуо?" дэппит Белолубскайдар тустарынан кыратык кэпсиэхпин баҕарабын.

Билигин биһиги дьоммут оҕолорун — сизэнэрин кытта Дьоккуоскай куоракка олохтор. Ол да буоллар, хас саас айым дойдутарын-дьоннорун, тэлгэһэлэрин-дьэһэлэрин ахтыһана күүтүрэн, Чуралчыга, этэргэ дылы, "бастаһыларомунан" сизэнэрин, оҕолорун илдэ үөрэн-көтөн, мэхтиэтигэр эдэрдэригэр түһэн сайылы кэллэлэр.

Биһиги төрөөбүт тэлгэһэбит улус киһинин ортотугар турдар да, күп-күөх көбүөр отунан, эбээбит олордубут сиздэргэ сибээһилэринэн кизгэһэбит киһи кута-сүрэ тохтуур, сынньанар сирэ. Төрөөбүт-үөскээбит дьэһит сааһырдар даһаны, сайын айым саһардыллар, кырааскалаах террасата дьэндэһэн, санаабытыгар, бука-тын саҥа дьэһиттэн

итэһэһэ суох курдук. Дьэһит таһыгар быйыл эмээ саһардыллан ту-туллубут хоп курдук ампаарбыт кылбайар. Ол аттыгар күнүһүн сизэнэр-оҕолор оонньуур, кизгэһит бааныык дьон буолар, киһи эрэ ымсыһа көрүөх ойуулаах-мандардаах "үс да үстээх" дьон ааттаммыт дьэһит турар. Түннүгүн-аанын эһээбит кыһанан муһанан оһуор оҕолорон кизгэһиппэ, кырдык да, оҕо оонньуур дьэһитин курдук тып-тап.

— Хайа, сиччыа, турдугут дуо? Тугу сонуну аһааххыт эһэй? Чэ, кэлэн сыллатан барың, — дьон киһи эрэ сүрэгүн, дууһатын ортотунан кириэр кэрэ-истин тылларынан саҕаланар бу дьэһэ хас саҥа күн. Ити биһиги эбээбит Муоча, номнуо 66-гар бардар да, билигин даһаны эдэр эрдэһинээһи кэрэ сибээһин ыһыкта илик, арай хаар манган баттаһа киһи сааһын туоһулуур. Эбээбит сылаас үттээх чэһин, миньигэс аһын

Билиги, Гоголевтар, мин, каргэним Федор Егорович уонна үс кымыт буолан хоту Мугудай Мугудай нэһилиэтин Горькай аатынан колхозтунан 1942 с. Эдьигээн оройуонугар тийбиһипит. Эдьигээн Сыллаабыт күлүн биэрэксэ илдьэн сүөкээбиттэрэ. Онно ыкса күлүн хаар түһэн эрдэбинэ маһын санныбытынан таһан, муостата суох баабырына дыа оҕостон алта ыл дьукаахтаһан олорбуптук. Эр дыон бары кэриэтэ балык булдулар сылдыар этилэр, ону тэҥэ дыахтар, оҕо кыанар өттө тэҥэ үлэлээбитинэн барбылыт. Кыһын ылдыны, аччыктааһын сабаларымта, 1943 с. үһэрин кытта киһи бөҕө аччыктаан өлбүтэ. Эр дыон ыраах балыкты сылдыар буоланнар, өлбүттэри таһырдыа таһааран кыстаан тонгорон кэбиһэрбит

уонна саас кэлдэхтэринэ таһааран кемелөөн биир умуһаахка көмөрбүт. Бу сыл мин биир кыһым өлбүтэ, онтон 1944 с. иккис кымыт өлбүтэ. Ама да ааспытын иһин, дылаан сыллар этилэр. Мин эдэр, кыайыгас-хотугас буоламмын эр дыону кытта тэҥэ балык булдулар сылдыбытым. Биир кэмгэ, киһи да күлэр, "саалаах" харабыл буолан балык ыс-кылаатын хас да ый харабылла-абытым.

1946 с. каргэмминин, иккис кымытынан дойдубутун булбуптук. Абабыт көһүгэ барарыгар 30-чалаах этэ, онно тийиэбиттэн хара кэлиэр диэри балык булдулар сылдьан, тымныһан доруобуйатын сүтэрбитэ. 1948 с. өлбүтэ. Иккис кымытын, биир кыһыл уол оҕобун көтөхтүгүнэн тулааһа хаалан

Хоту көһөрүллүү 60 сылыгар

ОЛ ЫАРАХАН КЭМНЭР АНЫ ЭРГИЙБЭТИННЭР

баран, аймахтарбын Алексей Павлович уонна Иван Павлович Терютиновтар диэн ыаллары кытта эңгэрдэһэн олорбуптук. Аҕыйах ынах сүөһүлээх Горькай аатынан колхозка ыанньыксытынан үлэлээн оҕолорбун улаатыннарыбытым.

Дойдубар кэлэн баран, кол-

хоз үлэтигэр дыонтон итэбэс үлэлээбэххэ, арааһынай сүт-кур-раан дымларга Мугудай нэһилиэтин колхозун кыстык, сайылык фермаларын барытын кэрийэн, үс оҕобун иитэн, үөрэттэрэн, дыон кэккэтигэр таһаардым. 56 сааслар бочуоттаах сыһыанымга тахсыахтар

диэри наар ыанньыксытынан сылдыбытым. Билигин 90 сааспар үктэһэри кырыттарбар, элбэх оҕо эбэлэрэ, хос эбэлэрэ буолан этэҥгэ олоробун.

Таһаарылаах үлэм иһин М.Р.Яковлев үтүөтүнэн 30 хонук устата собуруу Герой-куораттарынан, Москвага бүтүн Союзтаабы Норуот Хаһаайыстыбатын Сигилиилэрин Быыстапка-тыгар сылдьан кэлбитим, "1941-1945 сс. Аҕа дойдуну көмүскүү Улуу сарин сылларыгар килбизинээх үлэтин иһин" медалынан, онтон да атын үтүс үбүлүүһүнэй медалларынан билиэтэммитим. Мугудайга бииргэ үлэлээбит салааларбар ордук И.И.Сивцев, Т.С.Ноговицын, Д.Д.Гуляев, биригэдьимирим Д.Д.Сивцев, фермага бииргэ үлэлээбит Анастасия Данилова-ны, Мария Оксешникова-ны,

Марфа Аммосованы, Анна Толстоузованы уо. д. а. үчүгэйдик саныбын.

Кырдыар сааспар 30-тан тахса сыл Кытаанааха олордум. Нэһилиэтигэр дыон-сэргэтэ, салаалтата кырдыабаастары хаһан да умнубаттар, бырааһынныктарга, кырдыабаастар күннэригэр махдытын ыгырааһтар. Онтон кырдыабаас киһи үөрөбүтү эрэ, үүмүт үйэбэ көһүү, сарин курдук ыарахан кэм кэлбэтин, ычат үөрэттэх, үлэлээх, олобу таптыр, чөл олохтоок, чэпчэн доруобуулаах буоларыгар баҕарабын.

Ийэлэрэ Анна Никифоровна ГОГОЛЕВА тылыттан оҕолоро суруйдулар.

Хаартыскага: А.Н.Гоголева.

ДУОБАТ — ОЛОҔУМ АРҒЫНА

Кыра сылдьан сайылыктыттан ийэбин ба- тыһан Дирингэ баран иһэн олус угатан, Тийтэп сайылыгар туораан тахсан муус уута иһэн аастым. Арай онно ампаар күлүгэр Баһабыт оҕонньор үлэлээннээгин кытары таллан дуоскаба тук эрэ ачаах, хороох гына быһыллыбыт талахтарынан сүр боччумнаахтык, ааһарга, кыраба арадьыйбааха оонньуу олороллоро. Уу иһэн харабым сырдаан, улахан суолга киирэн иһэн ийэбиттэн: "Ити тугу оонньуулар?" — диэн ыйыттым. Тук эрэ сааһага ылларан иһэр ийэм судургутук: "Дуобаты", — диэн кэбистэ. Калинин олоҕум арааһылат аргыһа буолбут абылаһнаах оонньуу- бун аан бастаан итинник билбитим.

Онтон ыла бэрт элбэх сыл ааста. Ол туһары дуобакка тапталым, кини кыраһыабай, диригидеяларыгар умсугуйуум күн бүгүмүгэр диэри устубакка кэллэ. Төһөнөн дуобаты иһэн- тонгон үөрэтэбин да, сөччөһөн билбэтим өссө элбээн, сааһага өссө кэҥээн иһэр курдуктар. Улахан кураһтэһилэргэ кытты түбүктэрэ, күүһэ- күүрэ- нэ ааспытын кэннэ, билигин мин чуумпу хоспор илэҥсийдэрбин эрэ соботобун олорон мөккүрдээх балаһыанньалары ырытарбын, ком- бинациялары суоттуурбун олус сөбүлүүбүн. Ити мэхэ сарсыардааҕы зарядка курдук: өйүм- са- наам сааһыланар, сылайыт дууһам сынньанар, минни үлэлээтэххэ үлэм, уруһуйдуур хартына- ларым ирбэлэрэ-таарбалара чуолкайдаммыт курдук буолаллар.

Эдэркээн сааспыттан эмтэрэн Эриэксэс оонньууга ылларан, Элбэх да үөрүүнү билбитим, Эгини да эрай көрбүтүм.

Муударай бу дыкти оонньууну Мунутах оҕотук санаабыр Мунурун булуом диэн ырыта Муну да мин көрөр буоларым.

Оо, дуобат тумара толооно! Олурууг элбэх да буоллаҕа: Оҕурук үктэллээх хардылар, Уолуга соһутар охсуулар, Уоруйах тиэмплэр, кэлгирдэр, "Оҕуураар", "үөрбэлэр", "быһыттар"... — Олус да баай-дириг буоллабын, Ол иһин абылы турдабын!

Элбэх да сылларбын бараатым Эн оһуор оонньуугун ырыта, Эрчимнээх кэмнэрбин уматтым Элбэҕи ситиһим диэн эрэнэ.

Дуобатым барахсан, ол эрэн Эйиэҥ тапталым устубат, Хартына кэриэтэ, эн кэрэг Эрүүтүн күөх чээлэй, кэктибэт!

АЙЫЛҔА АБЫЛАҔА

Билиги уһаайбабыт хатын чаран сабатыгар түрөр. Онон мин сылы быһа кэрэ айылҕаны кыт- та хас сарсыарда айы доросболоһон көрсөр

Иван ПИНИГИН

МИҤ КЭРЭ ЭЙТЭМ

дьоллоохтун.

Бүтүн үтүө сарсыарда үүмүт. Хатын сөбүр- дэхтэрэ чычыах тумсун саага буола улаатан эрэл- лэр. Тэлгэһэбэр — лабаахай сыта, доруоһалаах сибидэй чэпчэн салгыт!

Оттон мин бу бэйэлээх айылҕа кэрэтин адыс баардым оҕостубакка, күннээҕи олох бытархай кыһаларыттан, бэрт кыра да кыһалыттан санаам саппаһыраа, дууһам тууһуларга ыраах- тан буолбат киһибин. Тугу гынааха, ханна бары- ааха? Дьэҥдүйбүт киһи диэн өрүһүлгүлээх дойдубар — чарангар хаама тахсабын. Уу- чуумпу эй- гэнэн аргыһы талбаара устабын. Халлаан күөҕэ лабаалар тулабын күөҕэ арыаллыһылар. Симиэх иһигэр тимирэбин. Балай да барбаһабытым кэннэ минибэр кыраһый сырдык ырааһына арыл- ла түһэр. Онно:

Фонтан курдук өрө тэбэ
Дайа сырдаан тураллар
Сааскы тыаҕа дыкти кэрэ
Манган сото хатынгар.

Уйадыта үйэ тутан
Сандаар чуумпу тулаһыр,
Имик- симик нырыһыйан
Бигир курдук сир ылһыр.

Үчүгэйдэн төрүт дойдум
Манньк нурул бэлэҕэ,
Сонгуй дууһа сырдык- үөрэ
Налыс гынар түгэнэ!

АЙХАЛЛАНЫН ОЛОХ!

1973 сыллааха Ойуунускай 80 сааһын туола- рыгар Амма Аччыгыйа "Киһи уонна айымны" ди- эн ахтыһа тахсыбыта. Онно кини Платон Алексе- вич туһунан манньк түгэни суруйар: "Ойус сыл- лаах улуу булаан" диэн 1927 сыллааха арай ки- ни эрэ суруйарга сорунуон сөптөөх сүдү фантази- ятыгар этэн турар: "2013 сылга диэри бары кырдыабаас, аҕамсыйыт дыону барыларын... эдэрдэригэр түһэрэхтэрэ", — диэн. Ону билигин кини баара буоллар? Эн эппит кэмгэ чугаһан эрэр дии, убай! Оттон билиги, тоҕо эдэрбитигэр түспүккэ, улам кырдыан- мөлтөөн иһэбитигэр? Арааһа, кыһа - сарсыарда, кырдыабаас - эдэр солбуһа тураллара олох мүлчүрүйбэт сокуона эбит дуу? "Үөскүүр өттө, өлүүнү көрбөккө, үүнэ турдун, өлөр өттө, кырыһы билбэккэ, кырдыан ис- тин..." — диэн эбитэ буолуо мин билигин киниэ- хэ? — диэн түмүк оҕорор Амма Аччыгыйа. Кырды- ыга да, онук ээ! Оҕо саас, эдэр саас, туруу кэм, кырдыар кэм бары солбуһан иһэлэрэ олох мүлчүрүйбэт сокуона буоллаҕа дии. Онон оҕо ди- эн сэнээбөккэ, кырдыабаас диэн намтаппакка, түөрт түгэни барыларын дыһа бэлэҕин курдук

санаан махталынан ылынар сөл.

Көтө сэлэр меник тыллаах,
Ытыр- ыллыр дэлэй дьоллоох,
Күнэ чабыл, күнэ сылаас
Уруйданнын оҕо саас!

Сарыал суулаах, сиром күөхтээх,
Уостубатах таптал тыаннаах,
Ииниктэ сырдык-ыраас
Эбэрдалэн, эдэр саас!

Сайдыы суолун тутустут,
Үлэ күһүн илэ туттут,
Сылын ситэр бүтү булаас-
Турутурдун туруу саас!

Каскыл туһар күһүн аһар,
Кэмэ кэлэн уостар, бохтор,
Сүбэ- ама кырдыабаас-
Махталланын нүбэр саас!

Түөрт түһүмэх дыкти бэлэх
Айыттарга улуу махтал!
Ньиргидин өрүү олох,
Илбис, имэг, күстээх таптал!

ОО, КҮҮН БАРАХСАН!

Осень, осень золотая,
Тая бодние голубой,
Безобратно улетаю
Уноси меня с собой!

Сергей Городецкий.

Үгэс курдук, үгэстэр күһүнү кэктии кэмэ диил- лэр да, тоҕо эрэ, тоҕо эрэ мин киним дыйл хайа да кэмнээбэр ордук ылынар курдуктун. Ёҥе- кырааската өлгөмүнэн, аһа- үлэ дэлэйинэн, хал- лаана үрдүүкүн, салгына ырааһынан, чэбдиги- нэн тук, тэҥнээх буолуой киниэхэ? Ол иһин да буолуо, күһүн мин үлэм- хамнаһым ордук тахсы- ылаах, айар- куйар дьобурум илэ аһылыбыкка дыйы буолар. Оо, күһүн барахсан күһүэ кестө күндү, кыһаһа кэктибэт кэрэ, түүнэ абылаҥ иккэнээх буолар эбэт?

Мин ахтар күһүнү айгырас
Алтаным көмүһүн бүрүэн,
Базай- талым хотунуу айгыстан
Калла дии сэмэйдик мичээрэн.

Кэбиһи бөһөнөн туоллулар
Көлөһүн тохтубут хонулар,
Күөл тула сонгуһа тураллар
Барыкка мууһаннар сылгылар.

Кыһаһа кэктибэт хадымал уу- чуумпу,
Үрэхтэн сикк туман аҥкыйар,

БЭЙЭ КЫАБЫН БИЛИММЭТЭХХЭ...

Ийэ баар бу сиргэ
Аан дойду ааннаа,
Ананьин киникэ
Бар... Сыл махтала.

Толомон.

1973 сыллааха Муомаҕа биир сыл кыстаары урсай дыа кырабаас хоһугар хити сир талаанна- ах поһун Тизхээн Черемкины кытта дьукаахтас- пытым. Ыллаан эрэр курдук эңгэригэн сангарар, намыһах лаппаар үгүһөһөх, эг лахса, кыһаһын мандэриччи көрбүт, оттомноохтук, дуоспурунна- ахтык туттан сылдыар киһи этэ кини. "Сылаас" ос- туолга олордохко, бэрт элбэх кэпсээннээх, көрдөөх - күлүүлээх буолар. Олохтоох редак- цияга үлэлиир буолан, дэрэн - дэрэн команди- ровкага баран балай да үлүүнүк сүтэн хаалар. Онтон элбэх оонньуу кытары, үгэс курдук, саҥа айыллыбыт хоһоонордоох калара. Онтук- ларын мэхэ сыаналата бисэрэ. Кырдык- хордук, улахан билилээх киһи курдук туттан олорон хас биридди хоһоонугар ааһара сыана быһарым. Үксүн сирэрим, тыппалааһы бири эмэ "булан" үөрдэрим. Наһаа иллюстрацияй- дык суруйарым, биир да киһини соһутар этилэр, идеялар суохтар диэн "өйдөөбүмсүйэр" быһылаабым.

Сахалы уран ийини, өй- санаа сахалы хаа- мыта байта кэрэ хоһоон буоларын мин букатын ылыммат, кырабаас өйдөбүллээх "ырыаһын" эбитим буолуо оччолорго. Саас, кэргэн ылан, дойдубар төһөрбөр биһикэ анаан хас да хоһоону бэлэстэбигэ да, хомойуох, кыбыстыах иһин, айан сүтүлгүһүгэр ханна эрэ муһан- сүтэн хаалбыттар. Кэлин дойдубар кэлэн баран респу- блика хаһыаттарыгар Толомон бэртээхэй хоһоон- норо тахсыһылар буолбуттарын аҕа - ааҕа ити үлүүрдээх талааннаах киһикэ "сыана быһа" сылдыбыттын санаатахпына, кулгаабым кыта- рыар диэри кыбыстар буоларым.

Билигин дойдорум Толомон (Тизхээн Черем- кин) билиги кэккэбитигэр суох. Арай кини үлүүлү- чу талааннаах тылларыгар суруллубут дириг ийинилээх ырыалар тапталлаах норуоттар кэрэ бөлөх буолан хааллылар.

Амарак ийэҕэ тапталы —
Үйэлээх үтүөкэн ырыаны
Дыһалы, махталы дүүрүлээн
Аймана айбыксын эн, Тизхээн.

Тапталлаах "Ю" хайаҥ күнүгэр
Күн уота өлгөмүк сахырыр,
Омуннаах Индигир биэрэгэр
Иэйинилээх эн ырыаҥ эймэнэр.

Сир тизэр уоланнын томорон
Мөрсүөһүгэр кичимник саһыаран
Уйаҕас дууһаҕын, Толомон,
Норуотка хааллардыҥ ырыаһыҥ!

ЭБЭРДЭМНИБИТ!

Күндү коллегиябытын, СР үөрзүрүшүн туй-
гунун, "Саха-Азия олооро" фонда стипендия-
тын, саха тылын методист-учууталын, билигин
СГУ саха филологиятын уонна културатын фа-
культетын старший преподаватель ФИЛИП-
ПОВА Мария Егоровнаны үйэ акардаах
үбүлүүгүрүн итиитик, астинник эбэрдэмнибит!

Эйиэхэ айымнылаах үлэстэр үрдүктүн-үрдүк
чылчаалары дабайаргар, үөрэтэр иччаттарыг
ситиһилэригиз аргыстаан куруук үөрэ-көтө
скадыргар, дьалаах-соруулаах буоларгар
багарардыт. Утүө санааг үрүүдүт, баҕа санааг
барбардыт!

Чурапчытаагы гимназия коллектива.

Күндүтүк саныыр дьуогууһун, коллегия-
тын, холбоһор олоһтор, кизин туттар киһиби-
тин, СР үөрзүрүшүн туйгунун, "Саха-Азия олооро"
фонда стипендиятын, саха тылын методист-
учууталын ФИЛИПОВА Мария Егоровнаны
үбүлүүгүрүн ис сүрэхпиттэн эбэрдэмнибит!

Иниикитин даҕаны эдэр калыҥны үөрэтэр-
иитэр үлэг ситиһилэрдээх буоллун, үөрэнээччи-
лэрин махталлара эрчим, эрчим элбэтигинэр,
тус олоһун дьоллоох-соруулаах буоллун. Утүө
майгымын, дьулуурдаах үлэбин, кэрэ сөбү-
рүһүн, толук-маны көрүгүрүн дьонго-сэр-
гэстэ холбоһор буола тур дьин алымыт!

Дьуогууһун Тарасовая Смирникова,
Дьуоһу Пермилова, Елена Болдовская.

Күндү, талталаах балтыбытын, СР
үөрзүрүшүн туйгунун, методист-учууталын,
СГУ преподаватель ФИЛИПОВА Мария Его-
ровнаны олоһун орто омурданын ис сүрэхтэн
эбэрдэмнибит!

Эн орто оһуола, производство кэмнэттэн
университеттэ бүтэрээххиттэн тьа сириг арыс
кылаастаах оһуолатыттан үрдүк үөрэх
кыһатыгар тийэ итиилибит ийэ тылгы,
төрүт култураны үүнэр калыҥа, кэмчээри ич-
чанка ситиһилээххит үөрэтэн, эитэригэр-ха-
аннарыгар итээн кэлит!

Айымнылаах, педагогическай, научнай-чин-
чийэр үлэстэр үрдүктүн-үрдүк ситиһилэри, тус
оһаһар дьолу-соруу, кэлээн-кэбдик доруобуй-
аны баһаран сахалы алымыт!

Чакыртам Роман, Елена, Александр, Анна,
Николай, Агафья Филипповтар,
Пелагея Васильева.

БИНИГИ ӨНӨБҮТҮНЭН ТУҢАНЫТ!

Күн аһын Чурапчы – Алларга Бастах маршрутунан дьону
таһабын. Сымнаҕас киириһиллэрдээх.
Маны тэнэ 2000 сыллаах, турута олох үчүгэй УАЗ-22069
микроавтобусту атылыныбын.
Билсэр тел. 42-080.

Күн аһын Чурапчы – Алларга Бастах маршрутунан дьону
таһабыт. Сымнаҕас киириһиллэрдээх. Билсэр тел. 42-292.

НЕРЮНГРИГА ҮӨРЭНЭР
СТУДЕННАР БОЛҮОМТОЛУРУГАР!

Атырдыах ыйын 31 күнүгэр Чурапчы сэлээннэттэн Нерюн-
грига микроавтобус барар. Проёһа (үлэһэн таһааһа суһтарга) –
1500 солк. Улууһаагы иччат управлениеттэн эбэтэр 41-130 тел.
билсэххэ, испиһэххэ суруйтарыах сеп.

БИЛЛЭРИИ

Итигэр система турбаларын эһиги варианттыгыгар атас-
таһабыт. Чурапчы сэл. Западнай үүл. 19 №-гэр билсинт.

Велосипед – үчүгэй!

• Иһирэх тылынан

КЫЛГАС, СЫРДЫК ОЛОҢО
УМНУЛЛУО СУОҢА

Оҕобут, убайыт, быраа-
пыт, таһаарыһыт НИКИТИН
Владимир Семенович баара-
суоҕа 24 сааһыгар олус соһу-
чу, хомоллооххут ууга был-
данан биһиги кэккэбиттэн
өлөн туораата.

Күндү оҕобут, таһаарыһыт
бу кылгас олоһор сирдээххит
олорон аастытын сырдык
өйдөбүлүгүрүн кэрэстээн,
иһирэх тылгынан бэлэтээн
актабыт, саныыбыт.

Володя бастагы оҕонун
1978 с. муус устар 7 күнүгэр Ха-
баровскай куоракка төрөөбүтэ.
Кыра эрдэҕиттэн бэрт сымдам,
сылбырба, тухаа барытыгар
олус сыстаҕас этэ. Диринг оһу-
олатыгар үөрэнэ сылдьан бары
өттүнэн талааннааһын, үөрэххэ
дьулуурдааһын көрдөрбүтэ.
Техническэй да, тыл да, музыка
да өттүгэр ураты дьулуурдааҕа.
Маннайгы кылааһы бүтэрэр
сааһыгар Кыскадьа куорак-
ка сылдьан түһэртээбит хаар-
тыскаларын дойдуттар кэлэн
бачээттээбитэ билигин биһир
толору альбом, оһуолааҕа
үөрэнэ сылдьан бээн кылааһын
ситиһилээххит бүтэрбитэ,
бэйэтин видеокамератынан
дьүө кэрэҥгэ, аймактарыгар,
таһаарыстарыгар тух үөрүү бу-
олар да барытын устан, ону
монтаҕтаан кассетатын бөлөх-
тиир идэлээбэ.

1996 с. Дирингээҕи агро-
оһуоланы ситиһилээххит
бүтэрэн, СГУ-га саха тылын са-
лаатыгар үөрэнэ киирбитэ. Ону
ситиһилээххит бүтэрэн, Чу-
рапчытаагы С.А.Носовородов
аатынан орто оһуолааҕа үлэтин
саҕалаабыта. Оһуолааҕа
мытыллар араас дьаһалларга
эппиэтинэстээххит сыйһан-
наһара. "Сайды" телестудия
салааһынчыта буоларынан, оһу-
олааҕа мытыллар кэрэ-бэлэ
түгэннэри түһэрдэ, оҕо
үөрэҕин бүтэрэн таһа идэни та-

ларыгар улуус иһиргэр баар ара-
ас тэрилтэлэргэ производ-
ственной практикаларын тэрил-
тэлэр салааһынчыларын кытта
кэпсэтэн баран, устан теле-би-
эриилэргэ таһаарара, оһолор
онно сылдьан элбэҕи били-
бит-көрдүбүт, туһаныбыт ди-
иллэригиттэн олус үөрэрдэ. Быйыл
орто оһуола 150 сааһа туолуу-
тугар араас көлөнө выпустары,
кырдыаһа учууталлары үйэти-
тингэ дьаныардааххит үлэстэ-
битэ, теле-биэриилэри ытла-
лаабыта.

Биһиргэ үлэһиэр дьонугар,
аймактарыгар, таһаарыстары-
гар мэлдьи үчүгэйи баһарара,
көрдөһүлэрин хаһан да аһа-
астаабаты, дьон кыһалбатын
өрүү өйдүүрө, наар кинилэр
үчүгэй хааныстыбаларын кэл-
сиһэр. Кэрэни кэрэхсир, сону-
ну сонургуур сарҕа
дууһааһа.

Билырым ситиһилээххит
туттарсан СГУ юридическай
факультетыгар юриспруденция
салаатыгар кэтэстэн иһикс
үрдүк үөрэххэ киирбитэ, тутта 4-
с курс буоллун дьин үөрэн-
көтөн кэлбитэ. Хаһан да
мугаһыа сылдьыбата, олоһо
тардыһыта олус күстээбэ,
кырдыаһа да, эдэр да дьону,
оһону да кытта уосһай тылы
түргэнник булара, ханна да си-
рыттар элбэх дойдоттордооҕа та-
һаарыстардаах буолара, куруу-
тун күлэ-үөрэ, мичилиһэ
сылдьара, олоһо өрүһүсүт
курдук сып-сал туттан, түргэн-
түргэнник элэстэнэ хаһара.
Кыра эрдэҕиттэн айылҕаны
олус сөбүтүрө, сааһы куска,
күһүгү күөбөхкө, балыкка
дьаныһан, ис-иһиттэн баһаран
туран сылдьара. Сайын оттуу-
маһыт кэмигэр камераҕа үс-
түбүт айылҕата, оһо, бу биһиги
Сахабыт сирэ дьуо дьик курдук
буолара.

Күндү оҕобут, убайыт, бы-
раапыт, таһаарыһыт бу сиргэ
кэлэн барыт бэлэтэ, суол-
иһа – дьонун сарҕатын орто-
тугар үлэ суоһааххит оһор-
бут кэно олоһо, ыраас санаата.
Володябыт кылгас, сырдык
олоһо хаһан да умнуллуо суоҕа,
өлбөт-сүппөт сулуһу буолан
чабылчы тыга туруо.

Чугас киһибиһин сүтэрэн
түмэнгэ мумиут кэммитигэр
ыраахан-чугастан өйөбүл-ти-
рэх буолбут бары таһаарыстар-
бытыгар, аймактарытыгар
барҕа махталбытын тирдэбит.

Ийэтэ, аҕата, балта,
эдьинийдэрэ, аймактара,
таһаарыстара.

Тыал утары айаһаан иһэбин
Тымныһы-сылаһы тулуйан.
Кэлэр кэм кырдыгыгын иһэбин
Кыһыбын-аһабын сулуйан.

Оһу ыраах аартыгы көрөбүн,
Оһонго дойдутун саныыбын.
Ыллыгы – дьол суолун өрөбүн,
Ырыабын ол суолга аһыбын.

Баһар, мин суолбуттан туораһым
Бүтэһик хардыһыбын оһоруом,
Биһтар мин албастын суораммын
Бу сиргэ дьоллооххут оһоруом.

Төһөтүн да иһин, үөрэммин
Күөх урсун устунан дайабын,
Тыйыс тыл кырыһын суораммин
Кэрэ тыл аһыбын айабын.

МАХТАНАБЫТ

Таттыыр кэрэҥим, аҕабыт, Мындаҕаһы бөһүөлөгүн
олоһоттор ТАРАСОВ Василий Павлович от ыйын 8 күнүгэр хо-
моллооххут олоһон туораабытыгар моральнай уонна мате-
риальнай өттүнэн куус-кемэ буолбут бөһүөлэк бары олоһо-
охторугар, Маарыһааннааһы потреббистествоһа (Григорь-
ева А.Г.), олоһоох эргикэн предпритиетин коллективтар
(Заболоцкий В.А.), биһиргэ үлэһэбит таһаарыстарыгар Со-
фронов П.П., Местников П.П., Масаров В.Е., Кулешов С.Н.,
Саввин Д.В., Спелцов А.А., заһааһа үлэһин сылдьыбыт
коллективтар (Ефимов И.П.), «Мындаҕаһы» ТХПК-һа (Фе-
дотов Н.А.), «Дьаһаһы» түөлбө олоһоохторугар (нэч. Попо-
ва М.П.), истинник саныыр наставнигар Драгунов П.И., би-
иргэ төрөөбүттэрбэр, кийиһтэрбэр, аҕабыт биһиргэ төрөөбүт
быраатыгар, Төһө куораттан кэлбит Тарасов Н.П., оһолору-
гар Игорьһа, Саһаһа, Натаһаһа, Дьукуускайтан Тарасова
С.М., чугас таһаарыһытыгар Кожуров С.Е., иһа маһарбар
Дисдоронтарга, Дьяковскайдарга, биһиргэ үөрэммит үлэһэн-
нэхтэрбэр, оһолорум биһиргэ үөрэммит бары оһолоругар,
Оддулунтан эдьинийбэр Старостина М.Т., Өлөөтөн балты-
бар Таһаһа, бары аймактарбар улахан махталбытын тирдэ-
бит.

Барытыгар сир үрдүгэр баар бары үчүгэйи баһарарыт.
Кэрэҥэ, оһолоро.

АТЫЛЫБЫТ

Чурапчы сэлээннэттэн гимназия таһыгар баар 4 квартиралаах
дьиэттэн 3 хостох, телефоннаах, кийтэн итигэр системалаах, булу-
устаах, кыра оһууот сирдээх, теплицалаах квартираны. Сыаната кэл-
сэһинэн.

Чэлэһи сыаната оһуһа.
Билсэр тел. 41-062.

1997 сыллаах, турута үчүгэй УАЗ-31512-031 автомашинаны.
Оһоллох маһар ыһаһы.
Тигиһа оһуу.
Сыаналара – кэлсэтинэн.
Билсэр тел. 25-311.

Суһаллык Чурапчы сэлээннэттэн кийн өттүгэр баар үһэйбалаах,
телефоннаах, булуустаах, сылаас гарахтаах, теплицалардаах, оһуу-
от сирдээх, аһын кыра туһуулардаах ис ыраһынан 6,5х7 м дьизин.
Билсэр тел. 42-387.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Семья снимет 2-х или 3-х комнатную квартиру с центральным
отоплением.
Продаю автомашину УАЗ-31514 («Локс»). 2000 г., август, се-
ро-голубой цвет, литые диски, автомагнитола. Цена договорная.
Тел. 41-797.

КУОРТАМНЫЫБЫТ

Чурапчы сэлээннэттэн кийн өттүгэр гимназияттан, таас орто
оһуолаттан чугас оһуунан оттуулар системалаах 7х11 м дьизин.
Гарахтаах. Билсэр тел. 42-326 (6 чаастан кизэһэ).

КУОРТАМНААБЫТ

Чурапчы сэлээннэттэн кийн өттүгэр квартираны. Билсэр тел. 42-
173 (Чурапчы сэл.), 27-646 (Мугудыга).

Чурапчы сэлээннэттэн 1-2 хостох, итигэр системалаах квар-
тираны. Төһөбүр бириэмизтигэр биһирэн иһэр, бароордиги, ыраһы
мэтиһилибит. Билсэр тел. 26-274.

Мотоцикл – өссө үчүгэй!

Хаһматы тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительства,
улуус дьаһалтата, редакция. Хаһыат сахалы тылынан
онтуорунуһука, чөлүһүргэ, субуотаҕа таһсар.
Хаһыат индекса: 54907

"Саһа олох" редакционнай-издательскай холбоһук.
Офсетнай бачээт. Саһаһын №-рэ 96. Тираж 1819.
14. 08. 2002 с. бачээккэ бэрилиннэ.

Редактор а.т. СР.ДАНИЛОВ
ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл.
Карл Маркс уул. 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫТ:
редактор – 41-332, отделеһар – 41-265.
E-mail: sanaoloh@churap.sakha.ru

Автор сурутар этиллэр санаа
редакция позициятыгар мэлдьи сон
түбөһэр буолбатах. Суруһа кыһыллар
чакчылар кырдыктаахтарыгар
эппиэтинэһи автор тус бэйэтэ сүгэр.